

Váně, Jan; Petrželka, Josef

Jan Hus a Stanislav ze Znoyma

Studia philosophica. 2011, vol. 58, iss. 1, pp. [29]-46

ISSN 1803-7445 (print); ISSN 2336-453X (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115478>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JAN VÁNĚ – JOSEF PETRŽELKA

JAN HUS A STANISLAV ZE ZNOYMA

Představení o velkých postavách české filosofie i české historie jsme označili za „divadelní humoresku“. Chtěli jsme tím dát najevo, že humornému pohledu na historické události náleží ve hře hlavní role. Na rozdíl od hry Abélard a Heloisa jsme se nesnažili přijít s novými objevy či novými interpretacemi středověkých událostí. Naším cílem bylo vymyslet příběh, který by diváky pobavil.

Výsledná podoba hry pramenila ze dvou zdrojů. Prvním z nich byla samotná linie příběhu a charakteristika postav. Jakmile se příběh začal rodit, jeho vnitřní souvislosti si vyžadovaly už konkrétní další pokračování. Podobně povaha, kterou jsme na počátku přisoudili jednotlivým postavám, nadále určovala jejich jednání v příběhu.

Druhá vlna inspirace proudiva ze studia pramenů a literatury k našemu tématu. Vzhledem k dramatickému záměru jsme se pochopitelně nemohli držet historické skutečnosti věrně. Lze říci, že historická fakta se stávala podněty pro menší i zásadnější úpravy příběhu, který se odvíjel více podle své vlastní logiky než podle historické skutečnosti.

Proto jsme také představení pojali jako výzvu k vědomostní soutěži. Diváci měli možnost identifikovat historické i věcné omyly, kterých jsme se ve hře – samozřejmě s plným vědomím a záměrně – dopustili, zaslat nám jejich soupis, a tak se zapojit do soutěže o hodnotné ceny. Nyní stojí stejná výzva před čtenářem těchto řádek. A bude-li si chtít ověřit, zda identifikoval správně, ať hledá na divadelních stránkách. Odměnou mu bude vědění, že ví, nebo zjištění něčeho, co nevěděl, či aspoň sókratovské poznání vlastního nevědění...

Premiéra 29. 11. 2000 v aule Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

Postavy: Jan Hus z Husince
Stanislav ze Znoyma

Kateřina z Kravař
 Jean Charlier z Gersonu
 Eleonora
 Gaudencius
 Múza z Prýglu
 Anděl
 Jan Žižka z Trocnova

Na pódiu je postavena tabule, která bude v následujících scénách představovat komůrku. Děj se odehrává v Brně.

Na scénu přichází Hus a odhazuje na stůl knihu.

HUS: *(buší kamenem do kamene)* Tak ještě jednou. To by bylo, abych z toho ten oheň nevyrazil. Já chci a chci a chci najít oheň o sobě. *(během tlučení se praští do ruky)* Aaaaauuuu, to snad není možné. Když tluču křemenem o křemen, získám jen jednotlivou jiskru, která zapálí jednotlivou louč nebo jednotlivinu na hranici! Ale Viclef tady píše, že kromě viditelných ohňů musí existovat oheň jiný – univerzální a neviditelný. Musím jej nalézt a ovládnout, abych jej mohl kdykoliv snadno a rychle vyvolat. Až se mi to povede, se svými následovníky na mnoha místech na světě a v jednom jediném okamžiku rozpoutám oheň, který spálí tento hříšný svět a zároveň osvítí neviditelnou církev, mystickou to nevěstu Kristovu. A církev zase bude mravně čistá...

Přichází Múza z Prýglu v županu, v ruce noční čepec.

MÚZA: Jendo, ty ještě nespíš? Je pět ráno. A proč tady tlučeš těmi věcmi, vždyť vzbudíš lidi.

HUS: Hledám oheň o sobě.

MÚZA: Co že hledáš?

HUS: Tomu ty nerozumíš!

MÚZA: Honzíčku, pojď spát, já už na tebe čekám...

HUS: Jejda, nemohla bys toho nechat, nevidíš, že pracuji?

MÚZA: Promiň. Chtěla jsem ti jen ovázat zraněný prst... A nechceš aspoň uvařit čaj?

- HUS: Když už tak mi přines pivo, a vůbec – co tady strašíš?
- MÚZA: Já jen jestli něco nepotřebuješ?
- HUS: Od tebe?
- MÚZA: Ano. Říkal jsi, že jsem tvoje Múza z Prýglu a že sem do Brna za mnou jezdíš pro inspiraci. Tak jsem tě chtěla trochu inspirovat.
- HUS: Jediné, co potřebuji, je přijít s nějakým trhákem, abych zase po čase zazářil na fakultě, aby studentky začaly konečně dávat pozor. To povídání o remanenci a transsubstanciaci už nudí. A stejně tomu nikdo pořádně nerozumí. Ani já sám nevím, jak se k tomu postavit. Chvilku se mi líbí transsubstanciace, potom zase remanence – ale to by mě mohli zase odsoudit, takže...
- MÚZA: Studentky? Studentky? A studenti ne? Proč vlastně? K čemu ti to bude? (*ticho*) Sem do Brna za mnou přijedeš jednou za čas. V Praze mne nechceš, aby prý tě lidé nepomluvíli. A myslíš, že tady v Brně tě nepomluví? A pokud vím, říkal jsi, že Stanislav tam tu svoji přítulkyňu klidně má.
- HUS: Brno je díra, ale holky tu jsou nádherné, teda samozřejmě, že ty jsi nejhezčí, vždyť ty jsi moje Múza z Prýglu. Takže tady mi to nevádí, jestli mne lidé pomlouvají. A Stanislava, toho sem netahej. Taky – abys věděla – nemůže kvůli té své krasotince v Praze kacířovat kněžskou prostopášnost. A to já mohu, ostatně je to jediné téma, které lidi ještě táhne do kostela.
- MÚZA: (*plačtivě*) Ať, přesto by ses mohl chvilku věnovat mně. A proč chceš, aby studentky dávaly pozor na tvých přednáškách?
- HUS: Protože chci být dobrý pedagog.
- MÚZA: A jen kvůli tomu nespíš a mne zanedbáváš...
- HUS: Tak dobře, nechci být dobrý pedagog. Pokouším se vymyslet něco, čím bych uchvátil svět. A dokázal všem, že mám něco v hlavě a že nejsem jen pouhým dysgrafikem a dyslektikem, který svou malost zakrývá psaním takových slátanin, které by se nedaly zahrát ani na divadle. A ke všemu jsem hrozně malý.
- MÚZA: Mně nevádí, že jsi malý a tlustý.
- HUS: Tlustý jsem neříkal!

MÚZA: Pojď ke mně, odpočiň si a já ti něco přečtu. Co chceš, abych ti přečetla?

HUS: Přečti mi z té malé knížky, co je na stole. Z té mi vždy četla maminka, když jsem byl malý.

MÚZA: Z Ohníčku?

HUS: Ano.

Múza listuje v Ohníčku a chystá se číst, Hus si ji prohlíží. Vtom vyhrkne.

HUS: Počkej, narovnej se, uvolni se, ten pásek taky.

MÚZA: Ano.

HUS: Nasad' si tu čepičku.

MÚZA: Ano, udělám cokoliv, jen když –

HUS: Stůj a mlč!

Hus s výrazem náhlého osvícení mizí za tabulí. Bouchání, řezání... Po chvíli zběsile vyběhne s velkou zápalkou v ruce a křičí.

HUS: Zápalka, to je ono, oheň, síra, oheň, univerzální oheň – oheň o sobě! Já to dokázal! Očistím svět ohněm, spálím vše zlé. Mám to. Já to dokázal.

MÚZA: Pominul ses? Pojď si lehnout, jsi unavený.

HUS: Tak, teď už to jenom trochu zmenším, abych byl nenápadnější, a zápalky jsou na světě.

MÚZA: Ty ses zbláznil. To nemůžeš myslet vážně. Ty jsi obyčejný pyroman – nic jiného. Opovaž se za mnou ještě někdy přijet!

HUS: Máš pravdu, musím okamžitě do Prahy za Stanislavem. Bůh požehnej Brno, já na to přišel! Brno je líhni nápadů. Myslím, že se dlouho neukážu, musím realizovat svůj plán. *(odbíhá)*

MÚZA: Jendo, počkej, já to tak nemyslela. Neodcházej, koupím ti k ježírku plamenomet.

Běží za ním. Na scénu přichází Stanislav.

STANISLAV: *(pro sebe)* Hus má pravdu, je to příliš náročné na čas mít přítulkyňi přímo v Praze, ale když Kateřina tak dobře vaří.

KATEŘINA: *(ze zákulisí)* Stanislave!

STANISLAV: Ano, slunko?

Přichází Kateřina z Kravař.

KATEŘINA: Stanislave, kde jsi?!

STANISLAV: Tady poupátko, snažím si nachystat řeč.

KATEŘINA: Na co? Radši mlč, než ti jednu... Zase jsi neutřel prach!

STANISLAV: Abych doporučil Husa za rektora.

KATEŘINA: Ty ses zbláznil. Vždyť jsi mi slíbil, že budeš kandidovat sám.

STANISLAV: Ale Kateř–

KATEŘINA: Aby tě husa kopla, to může napadnout jenom tebe. Copak bych potom mohla vyjít na ulici? Myslíš si, že když ti tak královsky vyvaňuji, že ty nebudeš ani rektorem?

STANISLAV: Jenomže Hus bude mít určitě nachystanou skvělou řeč a nepochybně bude mít něco, čím přesvědčí mistry, aby byl zvolen, a je oblíbený, takže nevím.

KATEŘINA: To nechej na mně. Říkal jsi, že se bude vracet z Brna a staví se za tebou?

STANISLAV: To by mělo být dnes, kolem oběda.

KATEŘINA: Aha, řídí se oním slibným heslem podle teorie her „stav se a orvi, dokud můžeš, ty staré kurvy“, ony ti to nestačí vrátit.

STANISLAV: Prosím tě, co to říkáš? Jeník takový není. To je altruista. Mouše by neublížil. Ženě snad, ale mouše ne.

KATEŘINA: Tomu tak budu věřit. Vy univerzalisti jste všichni stejní. To je pořád univerzální morálka, univerzální kritéria, ale jak jde o kariéru a ženský, to jste nominalisti, že i Occam by valil oči.

STANISLAV: Kateřino uklidni se, co ty o univerzalizmu víš?

KATEŘINA: Co? Dost, abych věděla, že ty a Hus jste zastydlí pubertáči. Za prvé dnes, když frčí nominalismus, nejste vůbec in a za další je mi jasný, že pořád s Husem plánujete ten světový požár. Že jo!?

STANISLAV: Přišlo nám to ke konci století jako dobrý nápad.

KATEŘINA: Jo, jenomže ono je již patnáct let po konci století.

STANISLAV: Ale nápad je to dobrý.

KATEŘINA: Mlč, konec handrkování, až přijede Hus, ty půjdeš do kuchyně, a já z něj vytáhnou, co nového vymyslel, abys pak ty, moulo, mohl tvrdit, že jsi na to přišel sám. A ještě jej přesvědčím, aby za rektora navrhl tebe.

STANISLAV: Dobře, ale jak to chceš udělat?

KATEŘINA: *(vypne prsa)* To nechej na mně. Teď jdu chystat oběd pro tebe a toho nenažrance.

Odchází, a vtom z druhé strany přichází Hus.

HUS: Stanislave!

STANISLAV: Jendo! To jsem rád, žes konečně dojel. Jak bylo v Brně? Co, bude o čem kázat v Betlémské kapli? O hříšnosti našeho kléru?

HUS: V Brně bylo skvěle. Spousta inspirace, jednou by v tom městě mohla být dobrá provinční univerzita. A přišel jsem na geniální věc, Stanislave –

STANISLAV: Jo, slyšel jsi už, že ten náš Václav nám dá namísto jednoho hlasu tři, kvůli volbám?

HUS: To je dobrá zpráva.

STANISLAV: Prý máme spolu určit, za které národy budou ty hlasy, když jsme ty německy čtoucí mistry tak pěkně vyšoupli z hoch-politiky.

HUS: My dva, říkáš. Hm, to bude těžké. *(věští)* V zemích koruny české vidím univerzitní budoucnost pouze pro tři národy. A to plzeňský, polešovický a bílovický.

STANISLAV: Pravdu díš. A proč vlastně tyto tři?

HUS: V Plzni mají nejlepší pivo, v Polešovicích nejlepší víno a v Bílovicích hrávají nejlepší minesengři.

STANISLAV: Ano, jak říkáš. Tak hlasy jsme rozdělili, a teď mi, Honzo, řekni, co jsi tak úžasného v Brně vymyslel.

HUS: Týká se to ohně.

STANISLAV: Ne?

HUS: Ano.

STANISLAV: Skutečně?

HUS: Opravdu.

STANISLAV: Tys to dokázal? Bude světový požár?

HUS: Jo! Obrovský mejdan. Stoici budou slavit s námi.

STANISLAV: Proč?

HUS: Spíš jak?

Oba se začnou smát a křepčít.

STANISLAV: Tak mi to vysvětli, ty kujóne.

Vchází Kateřina z Kravař.

KATEŘINA: To jsou k nám hosti! Jak jsme se na tebe, Jene, načekali! Stanislave, nestůj tady a skoč do sklípku pro víno!

STANISLAV: Ale koťátko, Honza mi tu teď něco velmi důležitého chce vysvětlit. Že jo?

HUS: Ano.

KATEŘINA: Nepovídej, a běž pro to víno, husa je už na pekáči za chvíli bude hotová. *(otočí se na Husa)* Jé, promiň, to nebylo na tebe, Honzo!

STANISLAV: Honza mi zrovna chtěl vysvětlit svůj vynález, kterým rozpouštáme světový požár.

KATEŘINA: Tak ty s tím nedáš pokoj? Ať už jdeš pro to víno!

STANISLAV: Dobrá, dobrá, vždyť už jdu. *(odchází)*

KATEŘINA: Tak, Jene, zaslechla jsem, že jsi vymyslel něco velikého?

Kateřina se k němu začne lísat.

HUS: *(stydlivě)* No, tak trochu.

KATEŘINA: Jene, víš, že ses mi vždycky líbil.

HUS: Já?

KATEŘINA: Ty tvoje kouty mě vždycky fascinovaly.

HUS: Cože?

KATEŘINA: *(točí se kolem něj a svádí ho jemně dál)* A nejen to, vždycky jsem si přála s tebou rozmlouvat o tvých vynálezech.

HUS: *(pro sebe)* Maminka mi vždycky říkala, jak jsem ošklivý a hloupý, a abych šel raději na faráře, a teď se o mne ženy jenom rvou. Teda jedna.

KATEŘINA: Tak ukaž mi ten svůj vynález.

HUS: Tebe by to vážně zajímalo?

KATEŘINA: Určitě, mám slabost pro mužské nápady.

HUS: Rád, těší mne, že máš zájem.

Začne pomalu vytahovat sirky z kapsy.

KATEŘINA: A až potom bude Stanislav tím rektorem a bude dlouho do večera zůstat na rektorátě, tak my spolu budeme...

HUS: Cože? Stanislav rektorem?! *(k divákům)* Takhle je to. Jsem jen loutkou v rukou ženy. *(ke Kateřině)* Ach, ano, krasavice, už se těším. Ale teď pojd', ukáži ti to někde v komůrce, tady by nás mohl někdo vidět.

KATEŘINA: V komůrce? Jsem z toho i z tebe, Jene, celá rozpálená.

HUS: Ubezpečuji tě, že zahoříš, až uzříš.

Hus odtáhne Kateřinu za tabuli. Odsud se vyhrne dým a vybíhá Hus.

HUS: Mrcha jedna, chtěla ze mne vytáhnout mé tajemství, aby to mohl použít Stanislav jako svůj vynález. Abych uchránil svůj duchovní majetek, nebylo jiné volby. Jedinou chybou je, že teď mám již jen tři zápalky. Ale bylo nutné jednu zápalku obětovat. Stejně v budoucnu budu muset založit továrnu na zápalky, abych uskutečnil ten světový požár. Teď už nemůžu počítat se Stanislavem, tak ji založím sólo. A v nějaké malé klidné vesnici – co třeba Sušice?

Přichází Stanislav s lahví v ruce.

STANISLAV: Co jste tady dělali? Vždyť ta husa v kuchyni je celá spálená. A moje Kateřinka také celá hoří! Tys ji upálil!

HUS: Jen trošičku.

STANISLAV: *(ukazuje na zápalky)* To je ten tvůj vynález, že? Huse, to ti jen tak neprojde, já to poženu výš, *(vrhá se na něj a škrtí ho)* třeba až do Vatikánu nebo Avignonu, nebo já nevím, kde všichni ti papežové sídlí...

HUS: Nevztekej se, chtěl jsi se zúčastnit očisty církve díky rozpoutání světového požáru?

STANISLAV: Chtěl, ale –

HUS: Jaký ale, jde nám o reálnou existenci ohně o sobě? Jde, tak přestaň fňukat a brát ohledy na jednotliviny.

STANISLAV: Ano, jak říkáš, ale jaké jednotliviny – to byla moje Kateřina!

HUS: Omyl – byla to jednotlivina, a my jako správní realisté nemůžeme brát při uskutečnění našeho velkého cíle ohled na jednotliviny.

STANISLAV: Ale tahle jednotlivina skvěle vařila.

HUS: Nebuď malicherný, pro velké cíle se musí leccos obětovat.

STANISLAV: Chceš mi snad říct, že takových jednotlivin, jako byla Kateřina, uhoří víc?

HUS: Jistě, nikdy ti to moc rychle nezapalovalo. Ano, při očištění církve pár jednotlivin shoří, s tím se nedá nic dělat. (*ticho*) Jsi nějaký zaražený a nic neříkáš. Netvrď mi, že se ti najednou realismus přestává líbit!

STANISLAV: Ano, radši se stanu nominalistou, než spolupracovat dál s tebou. Jsi totiž blázen, šílenec, a já tě musím zastavit za každou cenu.

Vrhne se na něj. Hus mu uhne a uteče. Stanislav se pomalu sbírá ze země.

STANISLAV: Ale jak to mám udělat, když mi moje Kateřina už neporadí?

V této chvíli Kateřina z Kravař vstane zpoza tabule a odejde z jeviště.

KATEŘINA: (*tiše, k divákům*) Přece tam nebudu ležet až do konce představení!

STANISLAV: Stále ji vidím před očima – jakou měla vznešenou chůzi... A jak byla chytrá! A ty její husy! – Ach jo, co si já samotný teď počnu? Takový to byl anděl!

V okamžiku, kdy vysloví slovo anděl, ten se objevuje na scéně.

ANDĚL: Volal jsi mne?

STANISLAV: Ne, nikoho jsem nevolal. Kdo vůbec jsi?

ANDĚL: Já jsem archanděl.

STANISLAV: Aha – Gabriel?

ANDĚL: Ne, ten nemohl, je už na penzi. Já jsem Jaroslav.

STANISLAV: Jaroslav? A co mi chceš?

ANDĚL: Archanděl Jaroslav! Jmenovali mne teprve nedávno a přišel jsem ti poradit v tvé těžké situaci, ve které lítáš. Vždyť proto jsi mne volal, ne?

STANISLAV: Nevola! Jen jsem vzpomínal na mou malou Kateřinku. Ale když už jsi tady – opravdu potřebuji poradit, když mi už nemůže poradit moje Kačenka. Já sám jsem zcela bezradný.

ANDĚL: Podívej Stanislave, musíš se naučit rozhodovat sám za sebe – říká se tomu autonomní rozhodování.

STANISLAV: Souhlasím, ale nerozumím, co mám tedy dělat?

ANDĚL: Začneme takto. Co se ti stalo?

STANISLAV: Hus mi upálil přítulkyňi, protože chtěla po něm, aby jí předvedl oheň o sobě.

ANDĚL: S tím bys měl něco dělat.

STANISLAV: To je dobrý nápad, ale co?

ANDĚL: (*k divákům*) To je hrůza, jak jsou někteří filosofové nechápaví. Jak ho mám dovést k autonomnímu jednání? (*ke Stanislavovi*) Měl by ses naštvat, a pak něco vymyslet.

STANISLAV: Jsem naštvaný na Husa a na ten jeho realistický nápad se světovým požárem. – Hmm, co kdybych tedy proti němu založil nominalistický požární sbor?

ANDĚL: (*s úlevou*) Výborně Stanislave, sám jsi se rozhodl, sám sis to vymyslel – zvol si tedy vhodného patrona, sežeň a vycvič požární sbor, a pak se vydej s obžalobou do Kostnice. A tvůj sbor ať přivede i Husa.

STANISLAV: Proč do Kostnice?

ANDĚL: Vysocí církevní preláti tam mají rekreační středisko, a je tam teď zrovna jeden kardinál, který by ti mohl s tvým problémem pomoci. Jmenuje se Jean Charlier z Gersonu a já ti to s ním domluvím. Víím, jak to na něj narafičit... Tak, a mohu letět. (*zamává křídly*) Nebo to radši dojdu.

STANISLAV: Nejprve tedy musím zvolit pro svůj sbor patrona, který by nad ním držel ochrannou ruku. Ale koho? Chtělo by to někoho schopného, chytrého a vlivného.

V tom kolem projde sv. Florián, nese kýbl s vodou a stříkačky. Na kýblu je napsáno „Kýbl sv. Floriána“.

STANISLAV: Ale toho já přece znám, jak jen se jmenuje? Florina? Ne, ne – Krobián? Tedy jsem já to hlupák, vždyť to byl Florián. Patrona tedy máme, nyní musím vytvořit – já sám, autonomně – požární sbor. *(k divákům)* Nominalističtí filosofové – kdo z vás se hlásí do mého požárního sboru? *(členové sboru vstávají a připojují se ke Stanislavovi, který maluje na tabuli soustředěné kruhy)* Kolegové, je třeba nacvičit si střelbu na cíl, abychom dokázali zastavit jakýkoli oheň. Tento terč představuje Husovu zápalku. Začneme s přípravou.

Hasiči se postaví do řady a na povel „pal!“ zběsile pobíhají po jevišti a stříkají kam se jim zachce. Stanislav je honí po jevišti a snaží se je znovu postavit do řady. Poté znovu zavelí „pal!“ V druhém případě hasiči všichni správně zasáhnou cíl. Celý výcvik, kromě zvolání „pal!“ probíhá jako pantomima za zvuku hudby.

STANISLAV: Hasičský sbor mám, a ne jen tak ledajaký, vždyť v něm mám takové kapacity! A teď už můžeme odejít do Kostnice.

Požární sbor vedený Stanislavem odchází z jeviště. Na pódiu zůstává stát kýbl s vodou. Přichází Gerson, který táhne těžký kufr. Společně s ním přichází Eleonora, která si prozpěvuje.

ELEONORA: Konečně jsme tady. A není to tu špatné. Myslela jsem si, že Kostnice bude vypadat mnohem hůř.

GERSON: Jo, jako rekreační středisko pro vysoké církevní preláty je jedno z nejlepších. Jen ta voda v jezeře je ještě v červenci studená. Uf, to je tíha, Eleonoro, můžeš mi říct, co v tom kufru táhneš, že je to tak těžké? Kdo se s tím má tahat?

Eleonora začne vytahovat knihy, nakonec vezme do ruky Aristotelovu Metafyziku.

ELEONORA: Och, jak se těším na naše společné večery.

GERSON: *(vytahuje z kufru láhev vína a svíčky)* Já také, já také.

ELEONORA: Konečně bude čas naprosto nerušeně intelektuálně rozprávět.

- GERSON: Prosím?
- ELEONORA: Představuji si, jak mě poučíš o něčem velkém, abych byla zase vzdělanější a blíž pravdě.
- GERSON: Ano, to já tě rád poučím, ale to musíš jít, Elenko, blíž ke mně, aby ti neuniklo ani slůvko.
- ELEONORA: Ráda, o čem mi budeš povídat?
- GERSON: O těle.
- ELEONORA: Zase o těle? To ne. Já chci o něčem jiném.
- GERSON: A o čem?
- ELEONORA: Třeba o duši.
- GERSON: O duši, o duši. Tak dobrá.
- ELEONORA: Povídej, tvá ústa jsou studnicí vědomostí a já chci být občerstvena. Mé rty prahnou po vláze tvé moudrosti.
- GERSON: Rád bych tvé rty občerstvil nejdříve, pak dodám vědomosti.
- ELEONORA: Nejdřív vědomosti, pak rty.
- GERSON: Ach jo, tak tedy, opuštěná duše strádá, a obzvlášť duše ženy strádá, a to samotou. A přirozeností duše je nebýt sama. Touží vymanit se ze skutečnosti samoty v nadskutečné gejzíry objetí.
- ELEONORA: Takže duše musí stále trpět?
- GERSON: Nikoliv, pokud se nechá objímat. Pokud bude milována a bude milovat. Nesmí se bát vrhnout střemhlav v náruč milovaného. Učinit cokoliv, co po ní milující žádá.
- ELEONORA: Myslíš tím, že duše se má plně vydat Bohu?
- GERSON: Ne! Teda ano. Teď jsi mě úplně spletla. To se týká mužů, protože ti jsou Bohu blíž, a jak víš, žena má být podřízena muži. Její duše má být poslušná jeho duše, a tím si ženská duše ponechává obrovskou volnost. Proto – aby sis zachovala nebeskou volnost – tak mě teď polib.
- ELEONORA: Pozor, Charlie, abys nedopadl jako Petr Abélard.
- GERSON: Ale Heloiso, totiž Elenko, Abélard nijak špatně nedopadl.
- ELEONORA: Jak to, vždyť mu přeci uřízli –

GERSON: Neuřizli, jak vidět, neznáš všechny prameny k tomuto případu. Ale omlouvá tě to, že ten poslední Abélardův list je držen v tajnosti, protože jeho obsah je pohoršlivý.

ELEONORA: Dobrá, tak můžeme potom třeba i to... Možná, ale já si chci nejdřív povídat.

GERSON: Dobře, tak rychle – o čem si chceš povídat?

ELEONORA: Co třeba o andělech?

GERSON: Ne, neříkej to, jak řekneš „anděl“, hned se nějaký objeví.

Na jeviště přichází anděl.

GERSON: A je to tady, já to věděl. Zase nic nebude. (*k Andělovi*) To musíš přijít zrovna teď? Nevidíš, že nemám čas?

ANDĚL: Vidím úplně jiné věci, na které ty bys neměl ani pomyslet. A jestli nechceš, abych to na tebe nahoře práskl, vyřešíš jeden zpropadený případ.

GERSON: O co jde?

ANDĚL: Ale jeden blázen z Čech se chystá rozpoutat světový požár, aby očistil církve od jejich zlořádů, a zároveň si naivně myslí, že získal oheň o sobě z jednotliviny, a že to má univerzální platnost.

GERSON: Jak přišel na ten oheň?

ANDĚL: Prý to vyčetl z Thaléta a Parmenida.

ELEONORA: Ale tam nic takového není, o ohni mluví přeci Hérakleitos a stoici.

ANDĚL: Odkud to víš, ženská?

ELEONORA: To je přece jasné, píše to Aristotelés v první knize Metafyziky. Že vy jste to nečetli?

ANDĚL: No, to je jedno – ten Čech se jmenuje Jan Hus a žalovat jej bude Stanislav ze Znoyma. Zaříd' to a já na tebe nahoře nic neřeknu. (*odchází*)

GERSON: Jsi pěkný vydřiduch, a ne anděl.

ELEONORA: Jé, bude přelíčení, to se těším. Vid', že mne necháš koukat se? Slibuji, že potom tě již nebudu trápit.

GERSON: Jo, bude proces. Zrovna teď. Ty u toho ovšem nebudeš.

ELEONORA: Proč ne?

GERSON: Prostě to nejde.

ELEONORA: Tyrane! Tak si toho Husa nechej pro sebe.

GERSON: Nezlob se miláčku, nejde to, ale obstaral jsem pro naši dovolenou minesengra, který nám zahraje, a až přijde Stanislav s Husem, bude se věnovat jenom tobě.

ELEONORA: (*vrhne se mu kolem krku*) Ty můj kardinálku, ty víš, jak si lidi získat. Jednou to dotáhneš až na papeže! Z kanovníka na papeže – to bude kariéra! A co je to za zpěváčka, ten tvůj minesengr? Odkud je a jak se jmenuje?

GERSON: Jmenuje se Gaudencius a hrává v Bílovicích – tam hrají jen ti nejlepší! Gaudencie, pojd' sem a zahraj!

Přichází Gaudencius se saxofonem.

GAUDENCIUS: Má paní. Šel jsem zrovna kolem Jistebnice a zaslechl jsem tam jednu písničku. Sice ještě nemá slova, ale soudím, že se z jisté stane hitem roku. Tu ti zahrají.

Zahraje „Ktož sú Boží bojovníci“. Jakmile dohraje, nominalistický požárnický sbor přivede Husa.

ELEONORA: Stejně není moc hezký, tak já se, Charlie, ztratím s tím minesengrem. (*spolu s Gaudenciem odchází*)

Hus i Stanislav předávají Gersonovi úplatky. Stanislav okurky a Hus škvarky. Nominalistický sbor se staví stranou.

GERSON: Ach, ti Češi! Tak pánové, nebudeme to zdržovat. Mistře Huse! Já se jmenuji Jean Charlier z Gersonu, a abych zacitoval svého oblíbeného básníka Jokra, co se týče mé předkožky, jsem kardinál. Začneme.

HUS: Chci svého právníka.

GERSON: Huse, nezdržuj, buď rád, že tvého případu jsem se ujal já a ne komise složená z religionistů, etiků a kosmologů, ta by s tebou udělala krátký proces. Takže žádám obžalobu, ať začne.

STANISLAV: Já jsem Stanislav ze Znojma a tady jsem si, eminence, dovolil trochu představit naše město (*ukazuje na láhev okurek*). A teď

moje žaloba: Pane předsedající kardinále Gersone! Zde přítomný Jan Hus tvrdil, že v Čechách mezi kněžstvem jsou případy souložnictví, vražd a hraní v kostky, dále kritizuje mnohoobročnictví, také stál věrně po boku krále Václava a to především v moravských sklepech. Dále kritizuje církev za její prohřešky a za to, že v současné době jsou již tři papežové.

GERSON: Je to pravda?

HUS: Ano.

STANISLAV: Dále hrál v mládí divadlo...

GERSON: Stanislave z Okurkova, přeskoč tyto prkotiny a přejdi k nejzávažnějším obviněním, nebo tvou žalobu hned zamítnu.

STANISLAV: Ještě učil, že chléb a víno ve svátosti oltářní po vysvěcení zachovávají svoji podstatu a přítomnost Krista ve svátosti je jen symbolická, tzv. nauku remanenci. A aby toho nebylo dost, tvrdí, že existuje oheň o sobě v každé ze zápalek, které sestrojil a s jejichž pomocí chce rozpoutat světový požár, aby očistil církev od hříšných jednotlivin.

GERSON: Tak to je jiná, Jene Huse. Ale snad se dohodneme. Totiž v mnohém, z čeho jsi byl obžalován, ti musím dát za pravdu. Církev je opravdu hříšná. A ty máš entuziasm – víš ty co? Staň se mým sekretářem a opravíme církev!

HUS: Ty bys, otče kardinále, chtěl?

GERSON: Ano, vypadá to, že jsi rozumný chlapík a že se domluvíme.

STANISLAV: Ale...

GERSON: Mlč a nepleť se do toho. (*k Husovi*) V takovém případě tě zprostím obžaloby, akorát ten nápad s celosvětovým požárem – to budeš muset nechat být. Tak co, plácneme si? Ať se můžu jít věnovat zase intelektuálním rozhovorům.

HUS: (*vyskočí na stůl*) Tak to by nešlo.

GERSON: Ale proč?

HUS: Já jsem celý život studoval stoiky a já chci, aby svět viděl, že ten univerzální oheň dokáží získat. Já, rozumíš, Gersone, já jsem objevil možnost, jak rozpoutat světový požár. Nechám ti možnost napravovat v církvi, co nespraví můj oheň, to si pak dodělej sám, ale světový požár, to je moje pravda.

Vytahuje zápalky a chystá se škrtnout.

GERSON: Stanislave, rychle něco udělej. Třeba násilím, ale rychle.

STANISLAV: Požárnický sbore, sem!

Připotácí se požárnický sbor a zaujímá pozici.

GERSON: Huse, máš poslední možnost, vydej zápalky dobrovolně a já si tě vezmu za sekretáře pro reformy.

STANISLAV: *(ke sboru)* Sborée, pozóór, k palbě připravit.

Namíří stříkačky na Husa.

HUS: Nikdy a nikdo mne nezastaví, vydám svědectví o svém vynálezu. *(škrtně)*

STANISLAV: Pal!

Sbor zlije Husa.

GERSON: Excelentně, Mistr Stanislav!

HUS: Mne nezastavíte. Upálím alespoň sebe, aby svět na mne nezapomněl. Chci za svou pravdu i zemřít! Pak se určitě objeví mí následovníci, kteří světový požár rozpoutají.

Utíká ze scény.

STANISLAV: Sbore sv. Floriána, za ním. Zničte mu všechny zápalky, třeba jej utopte, hlavně ať neshoří. Utopené mučedníky v Čechách strpíme spíš než osmahnuté.

Sbor vyběhá za Husem. Na jevišti zůstává Gerson se Stanislavem.

GERSON: Vidiš je Stanislave?

STANISLAV: Ne, už jsou moc daleko.

GERSON: *(vytahuje dalekohled)* Nový vynález, poslali mi to z Holandska. Hus utíká k tomu stohu slámy tam vzadu. A vytahuje zápalky, má ještě dvě. Panebože, on škrτά.

STANISLAV: *(bere si dalekohled)* Ale zlomila se mu a spadla, nehoří, nehoří, nehoří!

GERSON: *(bere si dalekohled)* No jo, ale on škrtl již tu druhou zápalku. Já se na to nemohu dívat.

STANISLAV: S milostivým dovolením Eminence. *(bere si dalekohled)* Po-

zor, právě přibíhá nejlepší člen mého nominalistického sboru, Mistr Krob, a míří na Husovu poslední zápalku

GERSON: Bůh požehnej jeho ruku, ať se trefí.

STANISLAV: Netrefil... Hoří!

GERSON: Cože? (*bere si dalekohled*) On se minul, on se opravdu minul, no, tak to je konec.

STANISLAV: Můj sbor zklamal, rozpustím jej.

GERSON: Nezaprší a nezaprší...

Na jeviště vbíhá Múza z Prýglu.

MÚZA: Kde je můj Jeník? Běžím za ním až z Brna, aby mi odpustil, že jsem na něj byla protivná.

Stanislav s Gersonem rezignovaně ukáží směrem do zákulisí. Ona běží oním směrem.

GERSON: Co to dělá? Vždyť ona běží stále blíž k tomu hořícímu stohu.

STANISLAV: Vždycky byla zvyklá následovat Husa kamkoliv.

GERSON: To snad není možné, to se mi jen zdá. Copak to Husem neskončí? Chceš snad říct, že se najdou další Češi, kteří se budou z nešťastné lásky upalovat?

STANISLAV: No, ona spíš z blbosti, znáš přece ty vtipy o blondýnách.

GERSON: Ale pro jistotu, aby to již žádný Čech nezkusil a aby nikoho nenapadlo rozpoutat světový požár, musíme utajit vynález zá-palek.

STANISLAV: Souhlasím. Ale jak?

GERSON: Zbývá jediné řešení, i když od církve a ode mne to vyžaduje velkou oběť. Ovšem církev musí sloužit lidem a ne sobě a kvůli tomu na sebe vezmeme, já a církev, toto břemeno. Dobře poslouchej. O tom, že se Hus upálil sám, neví nikdo kromě nás dvou a tvého sboru. Jsi ochoten udělat něco pro naši věc?

STANISLAV: Cokoli eminence! Pro Husa nemám slitování, i když je to Čech – vždyť mi upálil jednotlivinu – mou milovanou Kateřinu. (*vzlyká*)

GERSON: Vzmuž se, Stanislave, stojí před tebou velký úkol. Musíme

za pomoci tvého sboru rozhlásit, že jsme Husa upálili my pro jeho bludné nauky. Češi nás budou sice proklínat, ale třeba se jim nějaký papež později omluví a snad si je i usmíří.

STANISLAV: Učiním, jak říkáš. Totiž musím přece přemýšlet autonomně. Ale teď mne napadá, co když Hus řekl o svém vynálezu některému ze svých žáků?

GERSON: To je dobré upozornění, Stanislave. V tom případě – věř mi, dělám to nerad – musíme uspořádat do Čech křížovou výpravu a Husovy žáky pro jistotu zpacifikovat.

Vtom kolem prochází Žižka a zaslechne tuto větu.

ŽIŽKA: Na Vítkov, Češi, na Vítkov!

Zatočí řemdihem a odchází. Gerson se tázavě podívá na Stanislava.

STANISLAV: Tohle je Husův žák. Jan Žižka z Trocnova, specialista na netradiční zbraně a obranné systémy.

GERSON: Tedy raději hned vzhůru na křížovou výpravu do Čech, než bude pozdě. (*k divákům*) A je po dovolené, to bude Eleonora zase nadávat. Ale záchrana světa je přednější.

JOHN HUSS AND STANISLAV OF ZNOYMO

A „dramatic humoresque“ – not exactly a truthful version of the clash of ideas of two major medieval Czech figures, John Huss and his philosophically more vigorous teacher Stanislav of Znoymo. In our version Huss invents the matches in order to set the world on fire and thus purify the church of evil – the audience and readers' task is to find all historical and factual inaccuracies deliberately incorporated into the play.